

Η πολιτισμική ιδεολογία της Αχρωματοψίας

Ευαγγελία Βασιλείου, Μαρία Σταυρούλα Εσκιτζή,
Ανθή Καπλανίδη, Μαρία Μυρτώ Κασιμάτη
Email επικοινωνίας: envas@psych.uoa.gr

Διαπολιτισμική Κοινωνική Ψυχολογία
στη Σχολική Κοινότητα
Διδάσκων: Βασίλης Παυλόπουλος
Χειμερινό εξάμηνο 2020-21

Περιεχόμενα

- Εισαγωγή
- Χαρακτηριστικά της Αχρωματοψίας
- Παραλλαγές
- Πλεονεκτήματα
- Μειονεκτήματα
- Δραστηριότητα

Η ιδεολογία της Αχρωματοψίας

- Σημαντική πρόκληση για τη δημιουργία μιας κοινωνίας όπου η **διαφορετικότητα** και η **αρμονία συνυπάρχουν**.
- Ανάγκη για **πολιτικές αντιμετώπισης** της έντονης βίας που υπάρχει λόγω φυλετικών και εθνοτικών διακρίσεων παγκοσμίως.
- Η έμφαση στις διαφορές μεταξύ πολιτισμικών ομάδων προκαλεί περισσότερο ανταγωνισμό, οδηγώντας στην ιδεολογία της αχρωματοψίας.
- Η αχρωματοψία στηρίζεται στον ατομικισμό του Διαφωτισμού, αντιπροσωπεύοντας ιστορικά ριζωμένες αρχές στην Ευρώπη.

Χαρακτηριστικά της Αχρωματοψίας

- Εστιάζει στην υποβάθμιση της σημασίας της ένταξης σε κοινωνικές ομάδες και στην αγνόηση των διαφορών μεταξύ τους.
- Ακολουθεί τη λογική ότι οι άνθρωποι ή οι θεσμοί δεν μπορούν να πράξουν προκατειλημμένα αν δεν δίνεται καθόλου έμφαση σε ατομικά χαρακτηριστικά.
- Αγνόηση τέτοιων χαρακτηριστικών στη λήψη αποφάσεων, στη δημιουργία απόψεων ή στη γενική μας συμπεριφορά.
- Επικέντρωση στα ατομικά προτερήματα του καθενός και στην ίση αντιμετώπιση.

Παραλλαγές

- Έμφαση στις **ομοιότητες** (the similarities form)
 - Ένταξη ατόμων σε ευρείες κατηγορίες
 - Το «εμείς» υπερβαίνει το «αυτοί»
- Έμφαση στην **μοναδικότητα** (the uniqueness form)
 - Κάθε άνθρωπος είναι ξεχωριστός
 - «Δεν μπορείς να κρίνεις ένα βιβλίο από το εξώφυλλό του»
- **Αφομοίωση** (assimilation ideology)
 - Επικράτηση κυρίαρχης κουλτούρας
 - «Βλέπω μόνο την κορυφή του παγόβουνου»

Πλεονεκτήματα

- **Εκπαίδευση**

- Προώθηση της **ίσης μεταχείρισης** όλων των ανθρώπων ανεξάρτητα από τα χαρακτηριστικά των μελών μιας ομάδας.
- Υιοθέτηση προγραμμάτων σπουδών «**Η φυλή δεν μετράει**».

- **Εταιρείες**

- Μετατόπιση προσοχής από τις φυλετικές και πολιτιστικές διαφορές σε μια **ενοποιητική οργανωτική ταυτότητα** «**Δουλεύοντας προς τον ίδιο στόχο**».

- **Δικαιώματα**

- Ενθάρρυνση ίσων ευκαιριών και κουλτούρας **δικαιοσύνης** ξεριζώνοντας την προκατάληψη και τις διακρίσεις.
- Καμιά μορφή φυλετικής/ εθνικής διάκρισης δεν είναι αποδεκτή από μια νομικά ισότιμη κοινωνία.

Πλεονεκτήματα (συν.)

- **Ενδοατομικό επίπεδο**

- Οι Λευκοί διατηρούν μια **ισότιμη** εικόνα του εαυτού τους.
- Φαίνονται μη προκατειλημμένοι και αποκτούν κίνητρο ως προς τον έλεγχο των προκαταλήψεων τους.
- Όραμα για μια δίκαιη κοινωνία που μειώνει την υπονόμηση των περιθωριοποιημένων ομάδων.

- **Διατομικό επίπεδο**

- Αλλαγή ευρύτερου πολιτιστικού διαλόγου για τη φυλή και την εθνικότητα και δημιουργία μιας «**μετα-φυλετικής κοινωνίας**».

Πλεονεκτήματα (συν.)

- **Γαλλία** (Guimond et al., 2014)
 - Μπορούν οι ιδεολογίες να μειώσουν τις προκαταλήψεις ενάντια σε ομάδες μη κοινωνικά κυρίαρχες ;
 - Η ισχυρή παράδοση στην θεωρία της αχρωματοψίας εξηγεί το χαμηλό επίπεδο αντιμουςουλμανικής προκατάληψης στην χώρα $M=2.94$ ($SD = 1.42$) σε σχέση με άλλα έθνη (Αγγλία , $M = 3.62$), (Γερμανία , $M = 3.63$) και οφείλεται εν μέρει στην επιρροή αυτού του κανόνα.
- **Βιντεοπαιχνίδια συνεργασίας** (Benatov et al, 2021)
 - Χειρισμός Minecraft (Play2Talk)
 - Τα αποτελέσματα της παρέμβασης ήταν θετικά καθώς μειώθηκαν τα στερεότυπα μεταξύ των παιδιών και αυξήθηκε η προθυμία των παιδιών να έχουν κοινωνική επαφή μεταξύ τους, ενώ το αποτέλεσμα διατηρήθηκε και μετά από 6 μήνες.

Μειονεκτήματα

- **Διαπροσωπικό επίπεδο**

- Αμφισβητεί το **αυτονόητο**: Η φυλή αποτελεί χαρακτηριστικό που όλοι οι άνθρωποι παρατηρούν στις μεταξύ τους σχέσεις.
- Μπορεί να δημιουργήσει **διαφυλετική εχθρότητα** εξαιτίας της γενικής υποτίμησης της έννοιας της φυλής.
- Δικαιολογεί τις υπάρχουσες διακρίσεις και μειώνει την ευαισθησία απέναντι στον ρατσισμό.

Μειονεκτήματα (συν.)

- **Εκπαίδευση**

- Μικρή αίσθηση του «ανήκειν» και **χαμηλή επίδοση** από μαθητές που ανήκουν σε μειονοτικές ομάδες (Celeste et al., 2019).
- Τα παιδιά είναι λιγότερο πιθανό να αναγνωρίσουν την εμφανή προκατάληψη και περιγράφουν περιστατικά διακρίσεων με λιγότερο σοβαρό τρόπο.
- Εκπαιδευτικοί με αχρωματοψία είχαν **λιγότερες προσδοκίες** από έγχρωμους μαθητές.

Μειονεκτήματα (συν.)

- **Εταιρείες**

- Οργανισμοί που υποστηρίζουν την αχρωματοψία μπορεί να κάνουν διακρίσεις στην πρόσληψη εργαζομένων και να τις δικαιολογούν διαφορετικά.
- Μειώνεται η εμπιστοσύνη των έγχρωμων ανθρώπων προς τις εταιρείες που εργάζονται.
- Αυξάνεται η αίσθηση τους για φυλετικά προκατειλημμένο εργασιακό κλίμα.

Μειονεκτήματα (συν.)

- **Δικαιώματα**

- Σε νομικό επίπεδο τείνουν να νομιμοποιηθούν οι φυλετικές προκαταλήψεις.
- Πολλοί Λευκοί Αμερικάνοι νιώθουν πως οι νόμοι πλέον τους αδικούν περισσότερο σε σύγκριση με τους Μαύρους που έχουν κατά τη γνώμη τους πλεονέκτημα.

- **Κοινωνικό επίπεδο**

- Η αχρωματοψία ίσως **δαιωνίζει** υπάρχουσες φυλετικές ανισότητες.
- Πλέον αντιμετωπίζεται ως μια αρχή ισότητας σχετικά με την διαδικασία, κι όχι σχετικά με την κατανομή των πόρων.

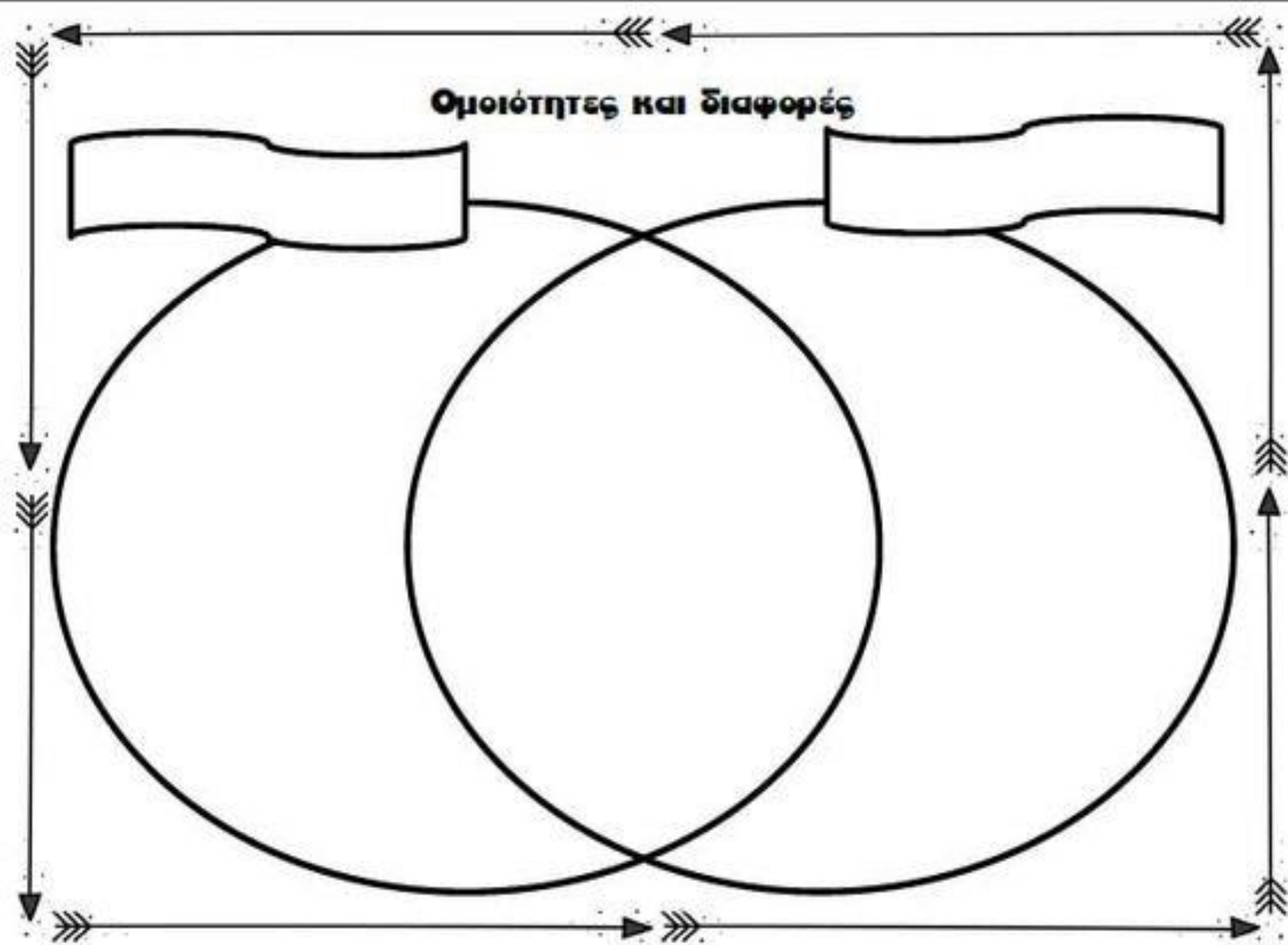
Δραστηριότητα για την προαγωγή των διαπολιτισμικών σχέσεων στο σχολείο

- Τίτλος δραστηριότητας: *Διαφορετικοί...όπως και εμείς*
- Στόχοι:
 - Να κατανοήσουν οι μαθητές Ε' και Στ' Δημοτικού την ύπαρξη **κοινών στοιχείων** μεταξύ των πολιτισμών
 - Να αναγνωρίσουν τη διαφορετικότητα σε πολλαπλά επίπεδα

Διαδικασία

- **Υλικά:** Ένα μεγάλο χαρτόνι και δύο στεφάνια
- Τοποθετούμε τα στεφάνια πάνω στο χαρτόνι σαν δύο τεμνόμενους κύκλους (διάγραμμα Venn) και ζητάμε από τα παιδιά να συνεργαστούν ώστε να σκεφτούν ομοιότητες και διαφορές ανάμεσα στους Έλληνες μαθητές και σε μαθητές άλλων χωρών.
- Δίνεται κίνητρο στα παιδιά να βρουν όσες περισσότερες ομοιότητες μπορούν. Όσο περισσότερες ομοιότητες αναφέρουν τόσο οι κύκλοι αρχίζουν να εφάπτονται.
- **Στόχος:** Εντοπισμός πολλών ομοιοτήτων, έτσι ώστε οι κύκλοι να ενωθούν όσο το δυνατόν περισσότερο για να κερδίσει η τάξη σαν ομάδα.

Ομοιότητες και διαφορές

Αξιολόγηση της δραστηριότητας

- Κατασκευή αυτοσχέδιου ερωτηματολογίου για τις στάσεις των μαθητών σχετικά με την πολιτισμική ετερότητα και τις πεποιθήσεις τους για τις αντιλαμβανόμενες διαπολιτισμικές ομοιότητες.
 - Π.χ. «Νιώθω ότι έχω πολλά κοινά με τους συμμαθητές μου από άλλες χώρες.» & «Οι διαφορές μεταξύ πολιτισμών παίζουν σημαντικό ρόλο στις σχέσεις μου τους άλλους.»
 - Κλίμακα Likert 1 (*Διαφωνώ απόλυτα*) έως 5 (*Συμφωνώ απόλυτα*)
- Διεξαγωγή πιλοτικής έρευνας για τον έλεγχο της εγκυρότητας και της αξιοπιστίας του ερωτηματολογίου.

Αξιολόγηση της δραστηριότητας (συν.)

- Ε'1 & Στ'1 → ομάδα παρέμβασης
Ε'2 & Στ'2 → ομάδα ελέγχου
- Χορήγηση του ερωτηματολογίου πριν και μετά τη δραστηριότητα.
 - Επαναληπτική μέτρηση 2 μήνες μετά τη δραστηριότητα.
- Αξιολόγηση διαδικασίας εφαρμογής της δραστηριότητας.
- Συζήτηση με τους μαθητές σχετικά με τη δραστηριότητα και τα οφέλη της.

Βιβλιογραφία

- Apfelbaum, E. P., Norton, M. I., & Sommers, S. R. (2012). Racial color blindness: Emergence, practice, and implications. *Current Directions in Psychological Science*, 21(3), 205–209. doi:10.1177/0963721411434980
- Benatov, J., Berger, R., & Tadmor, C. T. (2021). Gaming for peace: Virtual contact through cooperative video gaming increases children's intergroup tolerance in the context of the Israeli–Palestinian conflict. *Journal of Experimental Social Psychology*, 92, 1–14. doi:10.1016/j.jesp.2020.104065
- Celeste, L., Baysu, G., Phalet, K., Meeussen, L., & Kende, J. (2019). Can school diversity policies reduce belonging and achievement gaps between minority and majority youth? Multiculturalism, colorblindness, and assimilationism assessed. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 45(11), 1603–1618. doi:10.1177/0146167219838577
- Guimond, S., de la Sablonnière, R., & Nugier, A. (2014). Living in a multicultural world: Intergroup ideologies and the societal context of intergroup relations. *European Review of Social Psychology*, 25(1), 142–188. doi:10.1080/10463283.2014.957578
- Plaut, V. C., Thomas, K. M., Hurd, K., & Romano, C. A. (2018). Do color blindness and multiculturalism remedy or foster discrimination and racism? *Current Directions in Psychological Science*, 27(3), 200–206. doi:10.1177/0963721418766068
- Rosenthal, L., & Levy, S. R. (2010). The colorblind, multicultural, and polycultural ideological approaches to improving intergroup attitudes and relations. *Social Issues and Policy Review*, 4(1), 215–246. doi:10.1111/j.1751-2409.2010.01022.x
- Χατζηχρήστου, Χ. Γ., Δημητροπούλου, Π., Κατή, Α., Λαμπροπούλου, Α., Λυκισάκου, Κ., Λυμπεροπούλου, Χ., & Μπακοπούλου, Α. (2011). Σχολείο και πολυπολιτισμικότητα. Στο Χ. Γ. Χατζηχρήστου (επιμ.), *Κοινωνική και συναισθηματική αγωγή στο σχολείο: Πρόγραμμα για την προαγωγή της ψυχικής υγείας και της μάθησης στη σχολική κοινότητα*. Αθήνα: Τυπωθύτω.

Ευχαριστούμε για
την προσοχή σας!